

ПРОБЛЕМА ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ШКОЛИ

У статті розкрито проблему полікультурної компетентності майбутніх фахівців та вивчено стан проблеми, зміст та функції полікультурної компетентності.

Ключові слова: полікультурність, полікультурна компетентність.

Інтеграційні процеси сприяють перетворенню Європи в багатомовний простір, в якому національні мови мають рівні права. З відкриттям кордонів між державами підсилюється мобільність особистості, їхня мотивація до вивчення іноземних мов, а також до встановлення й підтримки контактів усередині своєї країни й за кордоном. Поряд із цим, підсилюється проблема збереження національно-культурної своєрідності, що найбільше яскраво проявляється в розумінні полікультурного навчання в країнах, що розвиваються.

Оскільки світовий ринок несе із собою не тільки економічну залежність, але й поширення чужої культури, на перший план у цих країнах виходять проблеми формування культурної самосвідомості. Деякі вчені бачать тісний взаємозв'язок між зберіганням культурної ідентичності народу й економічною незалежністю країни. Під час розробки проблем полікультурного утворення в педагогіці країн, що розвиваються, відзначається прагнення по-новому усвідомити свій життєвий стиль, особливості національного мислення, виховні традиції.

Сьогодні глобальні процеси, які відбуваються в культурі хвилюють багатьох науковців. Під час глобалізації виникає проблема збереження та розвитку культури окремого народу. Якщо світом буде підтримана тенденція формування однополярного світу з єдиним центром, який керуватиме маргінальним статусом країн, які відстають в економічному розвитку, то порушиться філософська закономірність діалектичного розвитку, яка передбачає наявність єдиного центру як єдності різноманітностей. У філософії єдине пронизує всю багатоманітність і будь-яке одичне складає цілісність різноманітності, яка містить природу цілого та одичного. Діалектичний розвиток світової культури, її інтеграція не може відбуватися іншим шляхом ніж через єдність різноманітності культур [3].

Питання культури і полікультурності є об'єктом дослідження багатьох наук. Серед них – соціологія, філософія, історія, культурологія, психологія, педагогіка – галузі, в яких ці поняття посідають провідне місце. Інтеграція даних наук під час навчання, дасть учителям точне, повне уявлення про дані феномени. Проблема полікультурності на початку ХХ століття з'явилися в роботах М. Бахтіна, М. Бубера, О. Шпенглера, К. Ясперса.

Пізніше проблема "діалогу культур" порушувалась у працях Л. Баткіна, М. Кагана, на рубежі 80-х – 90-х рр. – у роботах В. Біблера, П. Гайденко й інших.

Мета статі. Розкрити проблеми полікультурної компетентності майбутніх фахівців та вивчити стан проблеми, зміст та функції полікультурної компетентності.

Міграція спричинена економічними, соціальними, культурними і політичними умовами. Економічні причини пов'язані з нерівномірним розподілом трудових ресурсів та з нерівномірним попитом на ринку праці. Такі умови змушують людину покинути свою країну у пошуках роботи, відбувається переміщення робочих рук. Кожна країна зацікавлена у висококваліфікованих кадрах, тому створюються всілякі умови щодо їх заохочення. Робітники низької кваліфікації у країнах з високим рівнем розвитку економіки набувають статусу емігрантів. І перші, і другі створюють на даній території полікультурне середовище. Економічні причини міжнародної інтеграції спонукають як роботодавців, так і робітників до толерантних стосунків. Особа, яка мігрує в іншу країну, опиняється в нових соціокультурних умовах, тому має до них не лише пристосовуватися, але й уміти в цих умовах співіснувати. У свою чергу, людина, яка приймає на роботу іноземця має будувати з ним свої стосунки на засадах рівноправності, терпимості, поваги. На жаль, сьогодні в багатьох країнах світу зафіксовані факти етнічної дискримінації та насильства.

Безсумнівно, полікультурна компетентність несе в собі багато позитивного: вона розширює обрії освітньої діяльності; сприяє формуванню поліфонічного бачення миру; ставить своєю метою виховання різнобічної особистості; культивує толерантність як моральний ідеал і норму поведінки. Полікультурна компетентність ґрунтується на принципах плюралізму, неприпустимості авторитарності в наукових судженнях, у його межах здійснюється демократизація освітнього процесу.

Полікультурна компетентність – це процес з'єднання загальнолюдських ідеалів та безумовної цінності особистості й. Тому сучасний учитель потребує вивчення методик діалогічного навчання, здатного сприймати й створювати мир у гармонії його розмаїття. Навчання міжкультурного взаєморозуміння не повинне обмежуватись інформацією про екзотичні аспекти іншої культури або пропагандою цінностей плюралізму, отже, необхідно зробити серйозну спробу зрозуміти хоча б одну іншу конкретну культуру.

Міжкультурне спілкування – це особлива форма спілкування, коли два учасники акту спілкування належать різним культурам. Відповідно дослідження в цій галузі стосуються трьох проблем: виховання, мова, невербальні процеси. У традиціях соціально-психологічного підходу витримана концепція так званих "культурних розходжень". Ми є прихильниками розглянутої концепції, яка, на нашу думку, формулює такі педагогічні цілі полікультурної компетентності:

- Розвиток терпимості стосовно чужого способу життя й стилю поведінки [3, с. 25], заснованої на розумінні розходжень у культурному вигляді людини, які можуть привести до конфліктів між представниками різних соціальних груп [6].

- Усвідомлення того, що культурні розходження в цілому впливають на емоційну сферу людини, стаючи джерелом його переживань [5].

- Розвиток здатності диференціації всередині чужої культури, уміння оцінювати систему цінностей і норм по ступені їхньої історично-конкретної діяльності [4].

- Формулювання здатності інтегрувати елементи інших культур у власну систему мислення й цінностей [1, с. 26].

Основною функцією полікультурної компетентності є насамперед усунення суперечностей між системами й нормами виховання й навчання домінуючих націй, з одного боку, і етнічних меншостей – з іншої. Передбачається взаємна адаптація етнічних груп, відмова етнічної більшості від культурного диктату. До числа функцій полікультурної компетентності можна віднести: формування понять про різноманіття культур і їхнього взаємозв'язку; усвідомлення

важливості культурного розмаїття для самореалізації особистості; виховання позитивного відношення до культурних розходжень; розвиток умінь і навичок взаємодії носіїв різних культур на основі толерантності й взаєморозуміння.

Зміст полікультурної компетентності будується навколо чотирьох орієнтирів: соціокультурної ідентифікації особистості; освоєння системи понять і подань про полікультурне середовище; виховання позитивного відношення до диверсифікованому культурного оточення; розвитку навичок соціального спілкування.

Підсумовуючи сказане про функції, мету, зміст полікультурної компетентності, можна стверджувати, що воно призначено для створення педагогічно сприятливого взаємозбагачення культур, у результаті відбувається становлення й самовизначення особистості. Воно означає облік культурних, виховних і освітніх інтересів етнічних меншостей в умовах плюралістичного культурно-національного середовища й провідної ролі культури основного етносу. У ході розвитку полікультурної компетентності майбутніх учителів йде взаємне збагачення більших і малих етносів без обмеження останніх у дусі ідеалів демократичного цивільного суспільства. Майбутні педагоги повинні бачити у полікультурному вихованні вихід із кризи в міжетнічних відносинах і виховувати дітей в цьому напрямку. Полікультурне виховання має кілька перспективних напрямів: адресується до всіх школярів, включаючи вихідців з етнічних меншостей і етнічної більшості; відбиває рухливе культурне середовище; зосереджено на взаєморозумінні й культурному обміні, подоланні бар'єрів культурного відчуження; передбачає навчання соціальним наукам, історії й природознавству, що дозволяє підкреслити загальнолюдський характер наукових знань.

Висновки. В умовах економічної й політичної інтеграції все більше значення надається збереженню національної специфіки, у тому числі й у вихованні. Полікультурна компетентність покликана підтримувати різноманіття більших і малих націй в умовах глобалізації сучасного миру. Вона виявляється засобом збереження й розвитку етнічних культур, включення їхніх цінностей у практику виховання й навчання й тим самим рішення актуальних проблем педагогіки. Інтерес до полікультурного виховання обумовлений розширенням міжнародного співробітництва, посиленням боротьби етнічних і расових меншостей за свої права у співтовариствах з поліетнічним складом.

Розвиток планетарної макроекономіки актуалізує полікультурну освіту. У світі створюються транснаціональні корпорації, які долають межі національного суверенітету у сфері економіки. Такі корпорації об'єднують інтереси різних націй та народів. Однією з причин інтеграційних процесів у світовій економіці є нерівномірний розподіл ресурсів. Взаємодіючи один з одним, представники корпорацій мають здійснювати діалог, результати якого задовольняли б спільні інтереси. Розвиток економіки підштовхує народи до взаємодії незалежно від державних та етнічних кордонів. Розвиток науки й техніки, вдосконалення інформаційної сфери впливають на формування полікультурного простору. Так, подальшу свою роботу ми вбачаємо в розробці завдань з педагогіки які б сприяли розвитку полікультурної компетентності майбутніх учителів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Библер В.С. Культура. Диалог культур / Библер В.С. // Вопросы философии. –1989. – № 6. – С. 33.
2. Дмитриев Г.Д. Многокультурное образование. – М. : Народное образование, 1999.
3. Кузьменко В.В. Формування полікультурної компетентності вчителів загальноосвітньої школи : Навчальний посібник / Кузьменко В.В., Гончаренко Л.А. – Херсон : РПО, 2006. – 92 с.
4. Менская Т.Б., Поликультурное образование: Программы и методы. Общество и образование в современном мире / Менская Т.Б. // Сб. материалов из зарубежного опыта. – Вып. 2. – М., 1993.
5. Макаев В.В. Поликультурное образование – актуальная проблема современной школы / Макаев В.В., Малькова З.А., Супрунова Л.Л. / Педагогика. – 2007. – № 4. – С. – 10.
6. Шафрикова А.В. Мультикультурный подход в обучении и воспитании школьников : автореф. дис. на получение науч. ступени канд. пед. наук / А.В. Шафрикова. – Казань, 1998.